

ACTE D'INAUGURACIÓ
DELS ESTUDIS
CATALANS
A L'EXTERIOR

CURS 2014-2015

El català i la societat oberta

JOAN RAMON RESINA
Llició inaugural

MJNILALCDNEQRZ
OAKJINAIFFIWN
KRSMHJNREW TZO
SALEFIRDJLMRSM
QPCATALUNYAOI
RIJVMNALQRVHOE
COJWZYMOLMNR
MKRSTLMATUZLN
KRSAINOCHIMOI

**ACTE D'INAUGURACIÓ
DELS ESTUDIS
CATALANS
A L'EXTERIOR
CURS 2014-2015**

24 d'octubre de 2014
Girona. Universitat de Girona

*El català
i la societat oberta*

JOAN RAMON RESINA
Lliçó inaugural

Si jo ara seguís el costum establert per les persones que m'han precedit en l'honor de donar aquesta lliçó inaugural pronunciant una conferència sobre literatura catalana, estaria assumint en ple segle XXI una idea molt del segle XIX: que la literatura és l'estadi superior de la llengua i l'estudi d'aquesta aboca necessàriament al d'aquella. Aquesta convenció, però, no se sosté. Entre els usos de la llengua hi ha, efectivament, la crítica literària, considerada essencial pels membres d'una petita comunitat minvant. Però de considerar la crítica un pilar cultural de primer ordre a confondre-la amb un metallenguatge de l'espai cultural hi ha un bon tros. Ni la crítica ni el seu objecte, la literatura, poden reclamar la centralitat en el sistema comunicatiu de l'idioma. És per això que en algunes universitats, inclosa Stanford, no sols la lingüística, sinó també l'ensenyament de llengües, estan segregats dels departaments de literatura, com a activitats perfectament diferenciades al voltant de l'idioma. De vegades, però, els ensenyants de llengua introdueixen textos literaris com a materials pedagògics i fan així un flac favor a la formació de la sensibilitat crítica de l'alumnat.

La tendència a envair el terreny de la crítica en l'ensenyament de la llengua és deutora d'un prejudici romàntic que feia de la literatura l'estadi superior de l'idioma. Encara hi ha qui creu que si algú és capaç d'explicar l'ús del subjuntiu i les conjugacions dels verbs irregulars, també serà capaç d'explicar *El caminant i el mur*. En aquesta confusió de discursos es pot copsar la desorientació actual de les humanitats, visible, entre altres coses, en la crisi de vocacions. Cada cop més, els humanistes ens comportem com si les caselles professionals que ocupem ja no ens fessin el pes o no creguéssim prou en la seva funció social.

Sense entrar ara en la crisi de les humanitats, vull parlar d'allò que interessa particularment els estudis catalans: la llengua. I vull fer-ho considerant-la en tota la seva amplitud, com a lloc on es verifica el

coneixement i es constitueix el món, entenent per món la xarxa de relacions que som capaços d'establir i que sols esdevenen conscients dins l'ordre simbòlic de la llengua. Si ens desempalleguem de la idea que la realitat va per un cantó i la llengua per un altre, i que la llengua és un guant amb el qual agafem les coses emmotllant-les; això és, si deixem de creure en una veritat objectiva que la llengua descobriria i traslladaria a la consciència, aleshores comprendrem que no hi ha llengües més aptes que altres per encarrilar els nostres tractes amb la realitat. No vull pas dir que no hi hagi realitat fora de la llengua, sinó que la realitat que coneixem en el ple sentit de la paraula *conèixer* és una funció de la nostra forma d'actuar en el món, i els éssers humans actuem de maneres eminentment simbòliques. No hi ha cap ubicació extralingüística des de la qual contemplar objectivament la realitat, com defensa Plató al mite de la caverna i suposen els qui creuen que la ciència és aquest mirador privilegiat.

Algú pot pensar que el que dic ens remet al perspectivisme, que Ortega y Gasset explicava a les marqueses madrilenyes servint-se d'una taronja. Mentre l'exhibia a l'auditori, el filòsof explicava que, la posés com la posés, mai veuria més que una secció de l'esfera. Era una manera gràfica de contrastar la taronja absoluta, inassequible, amb la relativa a la posició de l'observador. Però no és a això a què em refereixo quan dic que no podem evadir-nos del llenguatge, sinó que no té sentit distingir la realitat intrínseca de la seva aparença. A aquesta distinció, heretada dels grecs i refutada per Hume, Kant hi insuflà un nou alè filosòfic, reproduint-la en la percepció d'un subjecte transcendent incapaç d'accedir a la cosa-en-si i de la qual sols en copsa el fenomen, o sigui, l'objecte capturat en la xarxa subjectiva de temps i espai i en les relacions causals amb altres objectes.

Ara bé, la cosa-en-si, com la *sub-stantia* aristotèlica, no és una dada empírica, sinó una hipòtesi de treball, un estratagema teòric per

retenir la idea absoluta heretada del platonisme. És un acte de fe en la coincidència, en algun lloc anhistòric i sobrenatural, entre el subjecte real i una consciència absoluta. En la vida humana concreta no hi ha un món essencial al qual es pugui accedir saltant per damunt de la paraula. I si existeix, no té traducció al coneixement. És el reialme del silenci que assenyalen els místics. Al final del *Tractatus Logico-Philosophicus*, Wittgenstein diu:

Les meves proposicions són aclaridores pel fet que aquell qui em comprèn acaba per reconèixer-les com a mancades de sentit, un cop ha ascendit a través d'elles, en elles, per damunt d'elles. (Ha de llençar l'escala, per dir-ho així, després d'haver-hi pujat al capdamunt.) Ha de superar aquestes proposicions; aleshores veu el món correctament.¹ (188, § 6.54)

Al *Tractatus*, Wittgenstein hi manté la divisió entre el món del sentit, que seria el de les proposicions de les ciències naturals, i el món del silenci i de la visió. D'aquest altre món reconeix que no se'n pot dir res, i que pretendre descriure'l amb conceptes metafísics, com ara la cosa-en-si, és emprar signes buits de sentit. Però potser aquesta divisió entre l'escala del llenguatge i la comprensió muda es deu al platonisme residual del primer Wittgenstein. Plató considerava la lògica com un instrument per enlairar-se fins a la contemplació de l'absolut. Parlant amb rigor, no podem fer res més que enfilat-nos a l'escala, o sigui, alçar-nos una mica per sobre de la condició natural mitjançant el llenguatge. Aquest és l'únic instrument de què disposem per fer més complexa i més eficaç la nostra relació amb el món.

En si, però, el llenguatge no és res. Més ben dit, és una abstracció que ens remet a una multitud de llengües històriques, algunes en actiu, unes altres ertes, i encara d'altres desaparegudes, que coneixem per referències històriques o inferim a partir de llengües conegudes, com en el cas de l'indoeuropeu. Cada una d'aquestes llengües ha arribat

¹ Totes les traduccions de les cites són de l'autor d'aquesta lliçó.

fins on ha arribat el desenvolupament de la seva societat, fins que aquesta s'ha fossilitzat o ha estat deglutida per una de més adaptada a les condicions històriques. Però, mentre viu, una llengua es regenera a partir dels propis recursos, posant-se al dia amb noves combinacions verbals a fi de redibuixar el cosmos que li és propi i el ventall de formes d'abordar-lo, des de les mitologies fins a la física teòrica, passant per les tècniques, les arts, la religió i les lleis. Una llengua no és un sistema providencialment forjat en correspondència amb la realitat i coextensiu amb el món. És una manera de comportar-nos que evoluciona segons les nostres necessitats. Quan una llengua perd necessitat i reula en relació amb l'activitat de les persones, entra en decadència i acaba en el rigor de la mort. És el cas del llatí. En canvi, mentre s'adapta als estímuls, una llengua és un organisme viu. La idea que hi ha llengües científiques i llengües inútils per transmetre les teories avançades és un prejudici propi de l'època colonial. Es basa en la confusió entre una codificació farcida de neologismes i adaptada a unes activitats concretes (per exemple, explicar el comportament de les partícules subatòmiques), i la creença classista, o racista segons el cas, que aquesta adaptabilitat és el privilegi exclusiu d'alguns vernacles.

Això no vol pas dir que les llengües siguin totes iguals o puguin expressar les mateixes coses en tot moment. El català, posem per cas, encara no és prou plàstic per descriure acuradament certs matisos teòrics. Josep Pla es queixava d'haver de treballar amb una matèria lingüística poc pastada. Malgrat tot, ens va deixar una llengua eminentment adaptada a la descripció d'un país per a uns usuaris particulars, que som els seus lectors, o sigui, lectors d'un sector de la societat que gaudeix amb les relacions paisatgístiques, culinàries, menestrals, marineres, amb les xafarderies locals, les meditacions casolanes i el pragmatisme sovint primari de Pla. Amb tot això

l'escriptor empordanès basteix un microcosmos d'un potent il·lusionisme i aconsegueix que un determinat tipus de lector tingui la impressió que la pròpia realitat se li densifica.

Es pot dir que Pla va fer Catalunya. Potser la seva Catalunya ja ens comença a costar de reconèixer, però és perfectament invocable. Què vol dir aquí invocable? Evidentment, no que la lectura ens reveli l'essència del país, sinó que les descripcions de Pla competeixen amb les que, acumulant-se en el dia a dia de la conversa, la reflexió i l'experiència, conformen la idea que ens fem del país. Per això, conscient de la importància de la descripció en la constitució de la realitat fenomènica, Pla insistia en la primacia de l'adjectiu. Aquest poder d'invocar que té la llengua no suposa una facultat de representació. No és que alguna cosa anomenada "la Catalunya real" sigui present en els llibres de Pla, o que l'autor la comunicés més acuradament que, posem per cas, Josep Maria de Sagarra o Mercè Rodoreda. Amb quin criteri jutjaríem la precisió de les representacions respectives? Amb què les contrastaríem? Si algú em respon que el criteri seria el realisme, jo hi objectaré que el realisme és un criteri d'estil, un comportament a l'interior de la llengua, no un criteri d'objectivitat independent d'aquesta. Per tant, no serveix per adjudicar entre les diverses manifestacions de l'idioma quina és més fidel a la realitat extralingüística. Al capdavant, la realitat és incommensurable amb el llenguatge, o —com deia Stanley Cavell— el món no es pot presentar com el contingut empíric d'un concepte (10). Quan algú ens descobreix algun aspecte fins aleshores ignorat del món, no fa res més (ni res menys) que proposar-nos descripcions sorprenents, diferents de les habituals. És el que fa Pla amb els seus adjectius. Quan diu que l'aire és "de color d'ala de mosca" (450, § 3), l'adjectivació insòlita té molt a veure amb la impressió de veracitat que ens produeix. En realitat, no és més veraç que dir que l'aire era

llòbrec o obac, sinó que aquests termes originalment metafòrics han perdut la frescor i, dissecats en el diccionari, semblen fixats en un significat unívoc.

Això no vol pas dir que les descripcions resultin indiferents. No vol dir, per exemple, que la fórmula de la velocitat de la llum i un poema dadaïsta siguin ordres discursius equivalents. O que el *Mein Kampf* i l'Evangelí tinguin la mateixa incidència en el món jueu —tesi, per cert, insinuada i fins a un cert punt defensada per l'historiador Daniel Goldhagen, quan vincula l'antisemitisme no sols amb el catolicisme, sinó amb els mateixos textos fundacionals del cristianisme, i n'arriba a demanar l'expurgació. En tot cas, vol dir que les construccions verbals susciten més o menys credibilitat en la mesura que prenen en compte un nombre major o menor de variants discursives. En general, resulten més creïbles les que recolzen en el consens de la comunitat interpretativa. Tot i el seu èxit comercial, els llibres de Goldhagen, pel fet de ser considerats metodològicament deficientes per historiadors de la talla de Raul Hilberg, Yehuda Bauer i Fritz Stern, van costar-li que la Universitat de Harvard no el mantingués com a professor del Departament de Govern i Ciències Socials. L'exemple ens demostra que allò que fiscalitza l'adequació d'una descripció no és una veritat extralingüística, sinó l'existència de descripcions concurrents que cal contrastar. L'efecte "veritat" depèn de moltes coses, però una de molt important és l'habilitat per integrar les descripcions concurrents en el propi discurs, ja sigui per recolzar-s'hi o per rebutjar-les. Llegim o parlem a la llum d'altres textos, converses, manies, filies i fòbies, bocins d'informació, memòries, i fins i tot dades residuals procedents d'experiències transferides.

Goldhagen fa barroerament el que tots fem amb el llenguatge: emprar-lo per a alguna finalitat. En la idea del llenguatge que estic exposant, segueixo la concepció dels pragmatistes, concretament les idees

del professor de Stanford Richard Rorty, mort el 2007. Continuador i ampliador de les idees de John Dewey, Rorty defensà una idea instrumental del llenguatge. Segons ell, tota descripció de la realitat està al servei d'algun projecte. Mai parlem per parlar; ho fem al servei de la vida. Si alguna cosa ens estimula o convenç —afirma Rorty—, és en funció de les nostres necessitats i objectius ("Philosophy" 144). Una d'aquestes necessitats, i no la menor, és assolir una certa coherència entre les accions que emprenem, i això reforça enormement la inclinació a acceptar descripcions de la realitat que no trastoquin la concepció que en tenim, i que per necessitat d'adaptació s'acosta molt a la que domina en la nostra comunitat. La fal·lera d'adaptar-nos-hi explica el predomini dels llocs comuns. Aquests punts d'ancoratge comunitaris es repengen en el sobreentès, en el que mai no es discuteix. Quan el sobreentès no agombola la comunicació, el diàleg esdevé impossible. No és que hi hagi discrepàncies; és que no hi ha un cap de pont del sentit per salvar la distància intersubjectiva.

En un conegut assaig de la dècada de 1980, Stanley Fish afirmava que el sentit dels textos el creen els lectors, governant-se per les regles que els vinculen a uns col·lectius que Fish anomenava "comunitats interpretatives". La idea de comunitat interpretativa és útil no sols per capir la manera de glossar els textos literaris que té cada escola, sinó també per entendre la coexistència d'àmbits discursius aparentment incompatibles. Per exemple, l'àmbit de la ciència postdarwiniana i el de la religió; o el de la família i la política, quan parelles conjugals militen en partits polítics amb visions socials antagòniques. L'explicació rau en la possibilitat de pertànyer simultàniament a comunitats interpretatives amb finalitats diferenciades. La ciència em serveix per entendre l'evolució de les espècies, inclosa aquella a la qual pertanyo, i la religió per satisfer una necessitat metafísica de supervivència. Totes dues són instruments d'una necessitat i no s'hi

val a diferenciar-les per l'oposició entre racional i irracional, ja que la racionalitat és una funció de fins i mitjans, i no una característica intrínseca a l'objecte de coneixement.

Amb això no subscric cap escepticisme. Ben al contrari, reconec que sempre estem immersos en alguna creença, o en moltes. Perquè som animals socials, som crèduls de mena i no podem viure sense fer confiança a una infinitat de coses que mai no podrem comprovar. Ara bé, això no ens impedeix avançar a força de reformar les creences. Les creences no són fixes; evolucionen i s'adapten a mesura que les circumstàncies canvien i les necessitats es modifiquen. La ciència es corregeix a cada pas. La religió, tot i el pretès absolutisme dels seus principis, es transforma gradualment per adaptar-se a la història. Les societats es transmuten contínuament, com ho fan els estats, per més que la paraula *estat* impliqui una situació estacionària. L'immobilisme dels estats no rau en cap llei natural ni en el providencialisme, sinó en la inèrcia de llenguatges generats en condicions desaparegudes. Alguns d'aquests llenguatges pertanyen al gènere mític, d'altres a la metafísica, la genealogia, la jurisprudència, la religió, o l'economicisme. Tots ells són compostos metafòrics enginyats per definir situacions sense precedent en el llenguatge habitual. Posem-ne un exemple: el Decret de Nova Planta, la constitució imposada a Catalunya per Felip V després de suprimir les constitucions i llibertats històriques del país. El mateix nom del decret era una expressió nova en la política legislativa, pensada per encabir-hi els nous usos que la política borbònica instal·lava en la relació entre el regne de Castella i el Principat de Catalunya. La Nova Planta era una metàfora estreta del vocabulari de la construcció, que implicava un *ground zero*, l'arranada prèvia d'un bastiment anterior. L'expressió s'inspirava en l'enderrocament del barri de la Ribera, metonímia de la Barcelona austriacista, i la construcció de la Ciutadella militar damunt

el terreny escombrat de runes. Amb el temps les metàfores, sorprenents al principi, es van tornant familiars a mesura que es desgasten. Llavors es literalitzen. I aquella Nova Planta que suggeria l'assimilació traumàtica de Catalunya al règim de Castella ha donat pas, en l'imaginari estatal, a una Catalunya essencial i metafísicament espanyola, des de sempre i per sempre.

Creure que una entitat política és un universal no és un error intel·lectual, una determinació fallida d'una veritat comprovable. És una prova de fossilització social, com ho és l'encarcament lingüístic. L'existència d'entitats universals és com el problema dels àngels. Que en càpiguen tres o un milió en el cap d'una agulla és una qüestió absurda, no perquè la resposta sigui vertadera o falsa, sinó perquè no té cap incidència pràctica —excepte que algú la faci servir de pretext per imposar la seva voluntat amb violència. Al llindar de la història, Espanya no era res més que una descripció generalitzada (“terra del conill”, en la proposada derivació púnica del nom), després elevada a metàfora d'un conjunt de pobles administrats per l'imperi romà, eventualment un tauler de lluites polítiques entre territoris d'obediència feudal i, per fi, simplificant molt, una nació amb la sobirania compartida entre el poble i un monarca instal·lat en virtut de les lleis orgàniques d'un règim dictatorial. Arribats en aquest punt, la metàfora “Espanya” ha esdevingut granítica com la serra de Gredos, i tan opaca que es confon amb el paisatge. D'aquí ve que hi hagi persones que se senten dominades pel vertigen quan algú els qüestiona la naturalitat d'aquest rocam nominal.

L'avantatge d'abandonar la postura literalista respecte del llenguatge és que permet reconèixer l'aspecte construït, aproximatiu, de termes com *fets*, *realitat*, *naturalesa* o *subjecte*, i aportar llenguatges alternatius que recomencin l'univers, obrint noves possibilitats. El llibre del Gènesi assegura que Déu va crear el món anomenant-lo. No

hi havia llum abans que la fes existir cridant-la pel seu nom. I, en fer l'home a la seva imatge, va dotar-lo del poder d'anomenar les altres criatures. Gran privilegi. És un misteri com s'ho devia fer Adam per anomenar coses que no constaven en cap vocabulari, però en fer-ho, el pare de la humanitat ultrapassà els límits de l'idioma que compartia amb la divinitat. És a dir que, ampliant el llenguatge, Adam va augmentar la creació.

El que val per a l'individu val també per a la societat. Un llenguatge clos, sistematitzat, que representaria els límits infranquejables de la consciència i que remet a un repertori finit de significats, implica una societat calcificada i escleròtica, en la qual les noves generacions només poden aspirar a repetir el model de relació existent. El pensador espanyol Miguel de Unamuno creia que aquest tipus de societat era la societat essencial. Ell en deia *intrahistòria*, tot distingint-la de la història contingent. Unamuno idealitzava la societat rural castellana de la primèria del segle xx, una societat que començava a desertar el terròs quan ell l'enfrontava a la modernitat en una novel·la tan reaccionària com *San Manuel Bueno, mártir*. Una societat capaç d'abandonar la idea d'un *telos*, d'una finalitat humana o política concreta (ja sigui l'imperi de Déu a la Terra, la unitat de destí en l'universal, la societat sense classes, o la democràcia global), i d'avançar humilment a base de provatures i adaptacions successives, és una societat oberta. D'una societat oberta —diu Rorty—, no en coneixem la finalitat, ja que encara no posseïm el llenguatge necessari per definir-la. Quan Jesús explicava la seva doctrina a les masses de Galilea, ho feia amb metàfores, no per comunicar el seu missatge de manera críptica, sinó perquè solament ell coneixia el significat de “regne del cel”. Els altres, desconixedors de l'abast d'aquell llenguatge, només podrien comprendre'l retrospectivament, un cop consumat el destí terrenal de Jesús i conformada la comunitat cristiana damunt la doctrina

inspirada en el seu missatge. Això —diu Rorty— val per a qualsevol altre moviment social. No sabrem què fer-ne ni com utilitzar-lo mentre no en copsem la finalitat.

En el mateix sentit, és prematur demanar al moviment sobiranista català una formulació de l'estat que pretén incoar. I això per una raó que em sembla evident, i és que els catalans no tenim experiència en la gestió d'un estat. Encara no sabem què fer-ne, ni per a què serveix, la qual cosa no és obstacle per abordar-ho, de la mateixa manera que el fet d'ignorar què és una bicicleta no desqualifica ningú per aprendre a anar-hi. El sentit del llenguatge estatal —d'un estat nou, no mimètic del que volem deixar enrere— es desenvolupa i precisa a mesura que el sobiranisme avança. Metàfores com “el procés”, “dret a decidir”, “dignitat nacional”, “consulta” o “sobirania popular” contribueixen a redibuixar les condicions de pertinença a la comunitat política i revelen el caràcter de metàfores mortes del vocabulari polític precedent. Revelen, això és, la literalitat de les estructures anteriors, que es manifesta cruament en la conducta cada vegada més violenta dels que són presoners de llenguatges propis d'altres èpoques. Un cop descobrim com emprar els nous vocabularis —diu Rorty—, podem explicar una història de progrés, mostrant com la literalització de certes metàfores, la seva adopció per la societat i la seva conversió en frases d'ús corrent, han contribuït als avenços que gaudim (“Contingency” 55).

Una societat oberta és capaç de vitalitzar el llenguatge assajant noves metàfores. La difusió de noves expressions, de nous llenguatges, acaba suscitant noves formes de conducta. Per això Shelley afirmava que “els poetes són els legisladors no reconeguts del món”. Aquesta frase és molt citada. Ho són menys les dues que la precedeixen i que són encara més il·luminadores: “Els poetes són els hierofants d'una inspiració [encara] no copsada; els miralls de les ombres gegantines que el futur projecta sobre el present”. Crec que Shelley no insinua que el

futur ja existeix objectivament i les ombres que projecta són, com les de la caverna de Plató, causades per unes finalitats acabades i eternes. La clau del que vol dir em sembla veure-la en les paraules “inspiració no copsada”. Aquests tres mots ens diuen que la inspiració ens ve d’alguna cosa que no es pot reduir ni a criteris de veritat —perquè no sabem què pot ser el que tot just despunta en el llenguatge metafòric del poeta— ni a criteris de realisme —car la inspiració no és assumible en el vocabulari corrent. Si ho fos, es podria parafrasejar en llenguatge literal i les metàfores resultarien sobrerres. Shelley era conscient de l’evolució metafòrica del llenguatge i coneixia la importància de renovar la llengua per als usos més nobles de la societat. Val la pena citar-lo per la sorprenent modernitat del seu pensament. El text de referència és “A Defence of Poetry” (Una defensa de la poesia):

El seu llenguatge [dels poetes] és vitalment metafòric; això és, assenyala les relacions anteriorment inconcebudes de les coses i en perpetua la comprensió, fins que les paraules que les representen esdevenen, amb el temps, signes per designar parts o classes de pensaments enlloc d’imatges de pensaments integrals. Llavors, si no apareixen nous poetes per crear de bell nou les associacions que s’han dissociat d’aquesta manera, el llenguatge estarà mort per a tots els propòsits més nobles de les relacions humanes. (17)

Si aquest paràgraf ens fa una impressió tan aguda de modernitat és perquè la visió de Shelley, contraintuïtiva en una època en què el classicisme havia convertit el poeta en un repetidor de formes prestigiades, és encara la nostra. La línia de reflexió sobre la llengua en l’àmbit de l’acció que va del romanticisme a Emerson, Nietzsche, James, Wittgenstein, i arriba a Rorty, ens troba immersos en la tasca de reconèixer les relacions prèviament inconcebudes entre les coses i entre els conceptes que els poetes més inspirats han codificat en allò que Shelley anomena “pensaments integrals”. Es tracta de visions concretades en

imatges lingüístiques, en trops, que d’antuvi poden semblar insòlits o estrafolaris, i que ho són fins que en descobrim els usos possibles. El pragmatisme creu que el criteri final de la nostra relació amb el llenguatge és servir-nos-en per als nostres objectius. No hi hauria, en definitiva, criteris de veritat sinó d’utilitat. Creiem allò que ens convé. Però d’això no s’ha de deduir un utilitarisme cras. En determinades persones la conveniència pot ésser altruista, la satisfacció intel·lectual o cordial que s’obté amb un descobriment científic o amb la consecució d’una obra artística, i lenifica el patiment d’altres persones o dona la pròpia vida per salvar-ne d’altres.

Tornant al català: si aquest idioma constitueix una comunitat diferenciada, no és perquè disposi naturalment d’una fonètica més eufònica que la de les parles veïnes. Les llengües socialitzen i és així com generen fidelitat en els parlants. Parlar un idioma és una activitat incorporada al repertori de reflexos de la persona, com caminar o anar en bicicleta, i alhora és un compendi de les altres maneres d’actuar en el món. No diem mai exactament el mateix en llengües diferents, perquè la llengua no és un mitjà a través del qual accedim a una realitat objectiva farcida de significats, sinó l’àmbit de la nostra socialització. La llengua és, com intuïa Prat de la Riba, el fet diferencial, però ho és d’una manera encara més radical que la que suposa la diferència formal entre idiomes. És el fet diferencial perquè és el fet del qual emergeixen les diferències. La manera de parlar és una manera d’estar en el món, una conducta, una hipòtesi existencial sobre la millor manera d’abordar-lo. I ensenyar la llengua no és explicitar el mecanisme d’un sistema de símbols que corresponen biunívocament als símbols d’altres llengües; és iniciar l’aprenent en una manera de fer, de reaccionar, d’interrelacionar-se. És fer-lo participi dels grans sobreentesos de la comunitat. La millor definició *d’estudis catalans* seria, doncs, l’extensió participativa d’uns llocs comuns que en essència són hipòtesis de probabilitat

sobre la reacció de l'interlocutor; allò que permet confiar que la reacció serà la prevista o, en expressió més nostrada, que la gent s'entengui. Alhora, però, convé dotar aquests estudis d'una força prou desestabilitzadora per tal que la comunitat no s'estanqui i pugui adaptar-se a les necessitats que vagin sorgint. En la mesura que les necessitats siguin assumides mimèticament, de forma passiva, la cultura catalana anirà a remolc de les altres i l'idioma continuarà sent una compilació de préstecs i adaptacions mediocres. I, al contrari, si és capaç de recompondre el seu repertori d'accions a força de recrear el seu llegat lingüístic des de dintre, amb el poder creatiu de la metàfora, aquesta cultura podria tornar a contribuir al progrés intel·lectual i moral. Llavors afermaria la seva independència en l'únic àmbit que pot garantir-la a llarg termini.

JOAN RAMON RESINA
Universitat de Stanford

OBRES CITADES

- CAVELL, Stanley. *This New Yet Unapproachable America. Lectures after Emerson after Wittgenstein*. Albuquerque, New Mexico: Living Batch Press, 1989.
- FISH, Stanley. *Is There a Text in This Class? The Authority of Interpretive Communities*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1982.
- GOLDHAGEN, Daniel Jonah. *A Moral Reckoning: The Role of the Catholic Church in the Holocaust and its Unfulfilled Duty of Repair*. Nova York: Alfred A. Knopf, 2002.
- PLA, Josep. *Primera volada. Obra completa 3*. Barcelona: Destino, 1966.
- RORTY, Richard. *Contingency, Irony, and Solidarity*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989.
- . *Philosophy and Social Hope*. Londres: Penguin, 1999.
- SHELLEY, Percy Bysshe. *A Defence of Poetry*. Indianapolis: The Bobbs-Merrill Company, 1904.
- WITTGENSTEIN, Ludwig. *Tractatus Logico-Philosophicus*. Ed. bilingüe, trad. C.K. Ogden. Londres: Routledge and Kegan Paul, 1981.

XARXA VIVES D'UNIVERSITATS • UNIVERSITAT ABAT OLIBA CEU • UNIVERSITAT D'ALACANT • UNIVERSITAT D'ANDORRA • UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA • UNIVERSITAT DE BARCELONA • UNIVERSITAT DE GIRONA • UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS • UNIVERSITAT INTERNACIONAL DE CATALUNYA • UNIVERSITAT JAUME I • UNIVERSITAT DE LLEIDA • UNIVERSITAT MIGUEL HERNÁNDEZ D'ELX • UNIVERSITAT OBERTA DE CATALUNYA • UNIVERSITAT DE PERPINYÀ VIA DOMITIA • UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE CATALUNYA • UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE VALÈNCIA • UNIVERSITAT POMPEU FABRA • UNIVERSITAT RAMON LLULL • UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI • UNIVERSITAT DE SÀSSER • UNIVERSITAT DE VALÈNCIA • UNIVERSITAT DE VIC - UNIVERSITAT CENTRAL DE CATALUNYA

UNIVERSITATS AMB ESTUDIS CATALANS A L'EXTERIOR • AIX-MARSEILLE UNIVERSITÉ • ALBERT-LUDWIGS-UNIVERSITÄT FREIBURG • BANGOR UNIVERSITY • CARDIFF UNIVERSITY • CENTRE COLLEGE • CHRISTIAN-ALBRECHTS-UNIVERSITÄT • CHULALONGKORN UNIVERSITY • CITY UNIVERSITY OF NEW YORK (CUNY) • DALHOUSIE UNIVERSITY • EBERHARD-KARLS UNIVERSITÄT TÜBINGEN • ECOLE NORMALE SUPÉRIEURE DE LYON • EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM (ELTE) • EUSKAL HERRIKO UNIBERTSITATEA • FREIE UNIVERSITÄT BERLIN • GEORG-AUGUST-UNIVERSITÄT GÖTTINGEN • GEORGETOWN UNIVERSITY • GLENDON COLLEGE, YORK UNIVERSITY • GOETHE-UNIVERSITÄT FRANKFURT AM MAIN • HARVARD UNIVERSITY • HELSINGIN YLIOPISTO • HOSEI UNIVERSITY (法政大学) • HUMBOLDT UNIVERSITÄT ZU BERLIN • INDIANA UNIVERSITY • JAMIA MILLIA UNIVERSITY • KING'S COLLEGE UNIVERSITY OF LONDON • LONDON SCHOOL OF ECONOMICS AND POLITICAL SCIENCE • LUDWIG-MAXIMILIANS-UNIVERSITÄT-MÜNCHEN • MASARYKOVA UNIVERZITA • MONASH UNIVERSITY • MOSKOVSKII GOSSUDARSTVENNII UNIVERSITEIT IM LOMONOSSOV • NATIONAL UNIVERSITY OF IRELAND-MAYNOOTH • OSAKA UNIVERSITY • PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM • PHILIPPS-UNIVERSITÄT MARBURG • PONTIFICIA UNIVERSIDAD CATÓLICA DE CHILE • QUEEN MARY UNIVERSITY OF LONDON • QUEEN'S UNIVERSITY BELFAST • RUHR-UNIVERSITÄT BOCHUM • SANKTPETERBURGSKII GOSSUDARSTVENNII UNIVERSITET • STANFORD UNIVERSITY • SVEUCILISTE U ZADRU • SVEUDILIŠTE U ZAGREBU • SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM • TEMPLE UNIVERSITY • THE HEBREW UNIVERSITY OF JERUSALEM - מילשורייב תירבעה הטיסריבנינאה • THE OHIO STATE UNIVERSITY • THE STATE UNIVERSITY OF NEW YORK AT BUFFALO • THE UNIVERSITY OF NORTH CAROLINA AT CHAPEL HILL • THE UNIVERSITY OF SHEFFIELD • TOKYO UNIVERSITY OF FOREIGN STUDIES • TRINITY COLLEGE, HARTFORD CONNECTICUT • TARTU ÜLIKOOI •

UNIVERSIDAD COMPLUTENSE DE MADRID • UNIVERSIDAD DE CHILE • UNIVERSIDAD DE GRANADA • UNIVERSIDAD DE GUADALAJARA • UNIVERSIDAD DE LA HABANA • UNIVERSIDAD DE OVIEDO • UNIVERSIDAD DE SALAMANCA • UNIVERSIDAD DE ZARAGOZA • UNIVERSIDAD DEL ACONCAGUA • UNIVERSIDAD NACIONAL AUTÓNOMA DE MÉXICO • UNIVERSIDAD NACIONAL DE EDUCACIÓN A DISTANCIA • UNIVERSIDAD NACIONAL DE ROSARIO • UNIVERSIDAD NACIONAL DEL LITORAL • UNIVERSIDADE DE LISBOA • UNIVERSIDADE DE SANTIAGO DE COMPOSTELA • UNIVERSIDADE DE SAO PAULO • UNIVERSITÀ CA' FOSCARI DI VENEZIA • UNIVERSITÀ DEGLI STUDI DI BARI • UNIVERSITÀ DEGLI STUDI DI BOLOGNA • UNIVERSITÀ DEGLI STUDI DI CAGLIARI • UNIVERSITÀ DEGLI STUDI DI MILANO • UNIVERSITÀ DEGLI STUDI DI NAPOLI-FEDERICO II • UNIVERSITÀ DEGLI STUDI DI NAPOLI L ORIENTALE • UNIVERSITÀ DEGLI STUDI DI ROMA "LA SAPIENZA" • UNIVERSITÀ DEGLI STUDI DI SASSARI • UNIVERSITÀ DEGLI STUDI DI TORINO • UNIVERSITÀ DEGLI STUDI DI TRENTO • UNIVERSITÀ DEGLI STUDI DI VERONA • UNIVERSITÀ DEGLI STUDI SUOR ORSOLA BENINCASA • UNIVERSITÄT DES SAARLANDES • UNIVERSITÄT HAMBURG • UNIVERSITÄT HEIDELBERG • UNIVERSITÄT KONSTANZ • UNIVERSITÄT LEIPZIG • UNIVERSITÄT MANNHEIM • UNIVERSITÄT REGENSBURG • UNIVERSITÄT SALZBURG • UNIVERSITÄT SIEGEN • UNIVERSITÄT WIEN • UNIVERSITÄT ZU KÖLN • UNIVERSITÄT ZÜRICH • UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI • UNIVERSITÉ BORDEAUX MONTAIGNE • UNIVERSITÉ CHARLES DE GAULLE LILLE 3 • UNIVERSITÉ DE BOURGOGNE • UNIVERSITÉ DE BRETAGNE-SUD • UNIVERSITÉ DE MONTRÉAL • UNIVERSITÉ DE PICARDIE-JULES VERNE • UNIVERSITÉ DE REIMS CHAMPAGNE-ARDENNE • UNIVERSITÉ DE ROUEN • UNIVERSITÉ DE TOULOUSE JEAN JAURÈS • UNIVERSITÉ JEAN MONNET-SAINT ETIENNE • UNIVERSITÉ LUMIÈRE-LYON 2 • UNIVERSITÉ PARIS 3-SORBONNE NOUVELLE • UNIVERSITÉ PARIS 8 (VINCENNES-SAINT DENIS) • UNIVERSITÉ PARIS EST CRÉTEIL • UNIVERSITÉ PARIS-SORBONNE-CENTRE D'ÉTUDES CATALANES • UNIVERSITÉ PAUL VALÉRY-MONTPELLIER III • UNIVERSITÉ RENNES 2 HAUTE BRETAGNE • UNIVERSITÉ STENDHAL-GRENOBLE III • UNIVERSITÉ TOULOUSE 1 CAPITOLE • UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM • UNIVERSITY COLLEGE CORK • UNIVERSITY OF BIRMINGHAM • UNIVERSITY OF BRISTOL • UNIVERSITY OF CALIFORNIA AT BERKELEY • UNIVERSITY OF CALIFORNIA LOS ANGELES • UNIVERSITY OF CAMBRIDGE • UNIVERSITY OF CHICAGO • UNIVERSITY OF COLORADO BOULDER • UNIVERSITY OF COLUMBIA • UNIVERSITY OF DURHAM • UNIVERSITY OF EDINBURGH • UNIVERSITY OF FLORIDA • UNIVERSITY OF GLASGOW • UNIVERSITY OF ILLINOIS AT URBANA-CHAMPAIGN • UNIVERSITY OF KENT AT CANTERBURY • UNIVERSITY OF LEEDS • UNIVERSITY OF LEICESTER • UNIVERSITY OF LIVERPOOL • UNIVERSITY OF MANCHESTER • UNIVERSITY

OF MASSACHUSETTS • UNIVERSITY OF MICHIGAN • UNIVERSITY OF MISSOURI • UNIVERSITY OF NEWCASTLE • UNIVERSITY OF OXFORD • UNIVERSITY OF PENNSYLVANIA • UNIVERSITY OF RICHMOND • UNIVERSITY OF TORONTO • UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE • UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI • UNIVERZITET U BEOGRADU • UNIWERSYTET IM. ADAMA MICKIEWICZA • UNIWERSYTET JAGIELLONSKI W KRAKOWIE • UPPSALA UNIVERSITET • VANDERBILT UNIVERSITY • VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

ASSOCIACIONS DE CATALANÍSTICA • ANGLO-CATALAN SOCIETY • ASSOCIACIÓ DE CATALANISTES D'AMÈRICA LLATINA • ASSOCIACIÓ INTERNACIONAL DE LENGUA I LITERATURA CATALANES • ASSOCIATION FRANÇAISE DES CATALANISTES • ASSOCIAZIONE ITALIANA DI STUDI CATALANI • DEUTSCHER KATALANISTENVERBAND E.V. • FEDERACIÓ INTERNACIONAL D'ASSOCIACIONS DE CATALANÍSTICA • NORTH-AMERICAN CATALAN SOCIETY

CÀTEDRES I CENTRES D'ESTUDIS CATALANS • CENTRE D'ÉTUDES CATALANES–UNIVERSITÉ PARIS-SORBONNE • GINEBRE SERRA VISITING CHAIR–STANFORD UNIVERSITY • JOAN COROMINES VISITING CHAIR OF CATALAN STUDIES–UNIVERSITY OF CHICAGO • RESEARCH CENTER FOR CATALAN STUDIES–QUEEN MARY UNIVERSITY OF LONDON • RODOREDÀ CHAIR–THE GRADUATE CENTER–THE CITY UNIVERSITY OF NEW YORK

PUBLICA:
Institut Ramon Llull
Xarxa Vives d'Universitats

DISSENY:
Saura-Torrente,
Edicions de l'Eixample

IMPRESSIÓ:
CEGE

Dip. leg.: B-2001-2014

www.llull.cat
www.vives.org

llll institut
ramon llull
Llengua i cultura catalanes

Xarxa Vives 20
d'universitats